

МРНТИ 14.35.07.

DOI 10.48501/vestnikkazgjiu.2021.43.39.012

Г.К. Джумажанова¹, Г.А. Тайгулова¹

¹Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті

Қазақстан, Семей қ.

e-mail: dariya69@mail.ru

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ҚАБІЛЕТ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ШАРТТАРЫ

Мақалада болашақ маманның кәсіби құзыреттілік қабілет-даярлығын қалыптастыруды зерттеуде өзектілігі бір жағынан тәжірибе талаптарына жауап беруімен байланысты болады және екінші жағынан осындай іс-әрекеттің теориялық негізін анықтау деп қарастырылған. Сондықтан, тұлғалық-кәсібилік даму, өсу — адам дамуындағы шексіз процесс. Осы кезде өзін-өзі басқаруы, қоғамның өзгерістерін байқауы, қоршаған ортамен байланыс жасай отыра, өмірдің сан қырын қабылдауы өмір мен кәсіби тәжірибесінде анықталады. Автор мақалада болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігі оқытудың қазіргі теориялары туралы білімдеріне, оқыту технологияларын меңгеруіне, жаңашылдықпен дидактикалық ойлауының дамуына аса назар аударған.

Түйін сөздер: болашақ маман, педагог, қабілет, педагогикалық қабілет, кәсіби дайындығы.

Г.К. Джумажанова¹, Г.А. Тайгулова¹

¹Казахский гуманитарно-юридический инновационный университет

Казахстан, г. Семей

e-mail: dariya69@mail.ru

Условия формирования особенностей профессиональных компетентностных способностей будущих специалистов

В статье рассматривается актуальность изучения формирования профессиональной компетентностной готовности будущего специалиста, с одной стороны, к удовлетворению требованиям практики, а с другой-к определению теоретической основы такой деятельности. Поэтому личностно-профессиональное развитие, рост-это бесконечный процесс развития человека. В этот момент самоконтроль, наблюдение за изменениями общества, общение с окружающей средой, восприятие многогранности жизни определяется жизненным и профессиональным опытом. В статье Автор уделил особое внимание знаниям будущих специалистов о современных теориях обучения, освоению технологий обучения, развитию дидактического мышления с новизной.

Ключевые слова: будущий специалист, педагог, способности, педагогические способности, профессиональная подготовка.

G. K. Dzhumazhanova¹, G. A. Taigulova¹

¹Kazakhstan humanitarian and Law Innovation University

Kazakhstan, Semey

e-mail: dariya69@mail.ru

Conditions for the formation of features of professional competence of future specialists

The article considers the relevance of studying the formation of professional competence readiness of a future specialist, on the one hand, to meet the requirements of practice, and on the other - to determine the theoretical basis of such activities. Therefore, personal and professional development, growth is an endless process of human development. At this moment, self-control, observation of changes in society, communication with the environment, perception of the versatility of life is determined by life and professional experience. In the article, the author paid special attention to the knowledge of future specialists about modern learning theories, the development of learning technologies, and the development of didactic thinking with novelty.

Keywords: future specialist, teacher, abilities, pedagogical abilities, professional training.

Болашақ мамандардың кәсіби мәдениетінің мәнді бөлігі, оның кәсіптік қызметті жүзеге асыруға қабілеттілігі және даярлығының бейнесі болып табылатын кәсіптік құзыреттіліктің негізі жоғары оқу орнында қаланады. Еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуының стратегиялық бағыттарына сәйкес білім беру жүйесін дамыта отырып, әлемдік білім кеңістігіне ықпалдастырудағы негізгі бағдар – адамды қоғамның ең маңызды құндылығы ретінде танып, оның рухани жан-дүниесінің дамуына, көзқарастары мен шығармашылық әлеуетінің, танымдық біліктілігі мен мәдени құндылықтарының жоғары деңгейде дамуына, жеке тұлғасының қалыптасуына жағдай жасау.

Болашақ мамандардың кәсіби құзіреттілігі оқытудың қазіргі теориялары туралы білімдеріне, оқыту технологияларын меңгеруіне, жаңашылдықпен дидактикалық ойлауының дамуына негізделеді. Кәсіби құзіреттілік шұғыл түрде дидактикалық шешімдер қабылдауға, дидактикалық мақсаттарды қысқа уақытта шешудің жолдарын табуға, оқытудың әдіс-тәсілдерін таңдауға негіз болады [1].

Басқару құзіреттілігі педагогикалық кәсіби шеберлікті дамыту ресурстарымен байытылған, себебі ол танымдық-гносеологиялық, реттеу, вариативті және интегративті қызметтер атқарады. Құзіреттілік басқа кәсіби құзіреттілік түрлерімен тығыз байланысты. Олар: рефлексивті-дидактикалық, коммуникативті-дидактикалық, психологиялық-дидактикалық, ақпараттық-дидактикалық т.б. Болашақ мамандардың басқару құзіреттілігін дамытудың жетекші құралдарына

педагогикалық технологияларға бағытталған құзіреттілік, педагогикалық, психологиялық тәжірибенің мүмкіндіктерін жүзеге асыру жатады [2].

Психологиядан белгілі болғандай, адам таңдаған мамандығына деген өз көзқарасын әр түрлі етіп білдіре алады. Бұл педагогке де қатысты. Біріншіден, мұғалім немесе тәрбиеші жалпы педагогикалық қызметке, атап айтқанда, оның жұмысында үлкен қиындықтар туындауы тиіс. Өз кезегінде, жағымды қарым-қатынас мамандыққа қызығушылық тудырады, еңбек нәтижесіне жауапкершілік туғызады және педагогті өзінің жеке қасиеттерін жетілдіруге итермелейді. Олардың негізгілері: жоғары адамгершілік, сенім, азаматтық борыштың санасы, қоғамдық белсенділік, патриотизм, басқа ұлттарға құрмет, еңбекқорлық, қарапайымдылық, балаларға деген махаббат пен мейірімділік, қайырымдылық, гуманизм және т. б. болып табылады. Екіншіден, жоғары білікті педагог болу үшін адам кәсіби қажетті білімді меңгеруі тиіс. Мысалы, бастауыш сынып мұғалімі сабақтарды бірбірден емес, бірнеше пән бойынша өткізеді: ана тілі, оқу, математика, еңбек, табиғаттану, бейнелеу өнері және т. б. осылайша, оның арнайы дайындығы жоғарыда аталған барлық пәндер бойынша білімді меңгеруді қамтиды. Қазіргі мұғалім еркін ойлауы, әлем туралы ғылыми түсінігі болуы, кең ой-өрісі болуы тиіс - бұл үшін ол саяси, экономикалық, құқықтық және басқа да қоғамдық білімді меңгеруге міндетті. Ғылыми сауаттылық, зияткерлік іздеу, өзінің педагогикалық білімін жаңарту мен кеңейтуге ұмтылу.

Болашақ мамандардың педагогикалық қабілетін қарым-қатынас арқылы дамытуға мүмкіндік берді: болашақ мамандардың педагогикалық қабілеті дамуының психологиялық негіздеріне теориялық тұрғыда талдау жасалды. Тұлғаның педагогикалық қабілетінің дамуына қарым-қатынастың ықпалын анықтау, тұлғаның кейбір қарым-қатынас қиындықтарын ұғынуы басқа да психологиялық ерекшеліктерінің себептерімен байланыстылығы анықталады.

Қарым-қатынас арқылы болашақ мамандардың педагогикалық қабілетін дамыту бағдарламасының тиімділігі көрсетілді, эксперименттің психологиялық маңыздылығы топтық және жеке дара психокоррекциялық жұмыстар негізінде нақтыланды. Ол ұйымдастыру іс-шаралары психологиялық қолдау, ықпал білдіру және бақылау арқылы жүзеге асырылды. Тұлғаның интеллектуалды әрекеттерінің дамуына қарым-қатынас арқылы ықпал жасалса, оның танымдық іс-әрекеттің дұрыс жетілуіне себеп болады. Ал қарым-қатынас білімімен қарулануы мен икемділігін қалыптастыруға психологиялық тренингтердің маңызы тиімді нәтиже береді. Сонымен қатар, педагогикалық қабілетін дамыту мақсатында ұйымдастырылған психологиялық тренингтер тұлғалардың болашақ маман ретінде кәсіби бағдарлануы мен өз ісінің мазмұнын игеруге, кәсіби қызығушылығын арттыруға себеп болады.

Заманауи педагогтың қажетті қасиеттері болып табылады. Қазіргі заманғы ғылым мен техниканың жетістіктерін пайдалана білу, зерттеу жүргізу қабілеті де заманауи педагог үшін қажетті болып табылады, сондықтан ол сондай-ақ зерттеу жұмысының дағдыларын меңгеруі қажет.

Зерттеу кезінде педагог нақты материалдар жинайды, талдайды және қорытынды жасайды - бұл оған көмектеседі салыстыру өз тәжірибесін тәжірибесі бар басқа да педагогтар,

сондай-ақ тексеру практикада сол немесе басқа ғылыми теориялар [3].

Үшіншіден, шебер болу үшін педагог өзінің кәсіби функцияларын сәтті орындауға көмектесетін бірқатар қабілеттері болуы тиіс. Бұл қабілеттер санына келесілер кіреді:

а) ұйымдастырушылық қабілеттер-оқушылар ұжымын ұйымдастыру және дамыту, оны маңызды міндеттерді шешуге бағыттау қабілеті;

б) коммуникативтік қабілеттер - оқушылармен, олардың атааналарымен, әріптестерімен қарым-қатынас процесін басқару, қақтығыстардың алдын алу және уақытылы жою қабілеті;

в) дидактикалық қабілеттер - өз білімін қол жетімді түрде беру және оларды оқушыларға түсіндіру қабілеті; жаңа білімді өз бетінше игеру, ғылымның дамуын қадағалау және ғылыми жетістіктерді өз тәжірибесінде қолдану қабілеті; оқушыларды өз бетінше ойлауға, өз пікірін айтуға және оны қорғауға үйрету;

г) бақылау қабілеті - әрбір оқушының ішкі әлемін зерделеп, түсіне білу, оның мінез-құлқы мен мінез-құлқының ерекшеліктерін, оның рухани дүниесінің «құпияларын» ашып, әрбір тәрбиеленушінің жеке басының дамуын бағыттау білу;

д) сөйлеу қабілеті - ауызша және жазбаша сөйлеу арқылы өз ойлары мен сезімдерін дәл және мазмұнды жеткізе білу, оқу материалын, әдістемелік нұсқауларды жазу, оқушылардың білімін, іскерліктері мен мінез-құлқын бағалау; мұғалімнің дәл, қарапайым (қол жетімді), мәнерлі, эмоционалды, мазмұнды, бейнелі, стилистикалық және грамматикалық қатесіз сөйлеу және жазу қабілеті;

е) гностикалық қабілеттер - тұлғаның даму перспективасын болжай білу қабілеті, яғни өз оқушыларының зерттеу материалдары негізінде олардың танымдық іс-әрекетінің барысы мен нәтижелерін анықтай білу, тұлғалық қасиеттерін дамыту. Бұл қабілеттер оптимизмге, мұғалімнің өз оқушыларына сенуіне негізделген;

ж) оқушылардың назарын басқару қабілеті - педагогтың оқушыларды қызықтыра білуі, олардың назарын нақты мәселеге, мәселеге, тапсырмаларға аудару [4].

Бұл қабілет педагогқа барлық оқушыларды бір уақытта «көруге», олардан неғұрлым қабілетті балаларды

бөлуге, олардың қызметін (оқу, еңбек, Қоғамдық) қажетті арнаға бағыттауға көмектеседі. Жоғарыда аталған бар барлық қабілеттер жиынтығында педагогтің неғұрлым табысты қызметін қамтамасыз етеді, оның жеке тәжірибесін, жеке жұмыс стилі мен беделін құруға ықпал етеді.

Әдебиеттер.

1. Зимняя И.А. Педагогикалық психология./ Орыс тілінен аударған М.А. Құсаинова. - М.: Логос; Алматы: TST-company, 2005. – 368 б.
2. Исаева З.А., Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Активные методы и форма обучения в высшей школе. – Алматы: Қазақ университеті, 2006.
3. Молдағалиев Б.А. Мектеп мұғалімінің анықтамалығы. – Орал, 2005. – Б. 19-25.
4. Морева Н.А. Технология профессионального образования. –М.: Академия, 2005.-432с.

Әдебиеттер.

1. Zimnyaya I.A. Pedagogikaluk psihologiya:/ Orys tilinen audarğan M.A. Qұsainova. - M.: Logos; Almaty: TST-company, 2005. – 368 b.
2. Isaeva Z.A., Mynbaeva A.K., Sadvakasova Z.M. Aktivnyye metody i forma obucheniya v vysshej shkole. – Almaty: Қазақ universiteti, 2006.
3. Moldagaliev B.A. Mektep mұғaliminiñ anyqtamalyғy. – Oral, 2005. – B. 19-25.
4. Moreva N.A. Tekhnologiya professional'nogo obrazovaniya. – M.: Akademiya, 2005.-432s.

Джумажанова Гульжанар Какимжановна

Лауазымы: псих.ғ.к., қауымдастырылған профессор, Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті

Пошталық мекен-жайы: 071400, Қазақстан, Семей қаласы, Шмидт көшесі-44

Байл. тел.: 87783926076

e-mail: dariya69@mail.ru

Тайгулова Гульшат Акрамовна

Лауазымы: Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті, «Педагогика және психология» мамандығының 2 – курс магистранты

Пошталық мекен-жайы: 071400, Қазақстан, Семей қаласы, Шмидт көшесі-44

Байл. тел.: 87054655011

Джумажанова Гульжанар Какимжановна

Должность: к.псих.н., ассоциированный профессор, Казахский инновационный гуманитарно-юридический университет

Почтовый адрес: 071400, Казахстан, г. Семей, ул. Шмидта-44

Сот. тел.: 87783926076

e-mail: dariya69@mail.ru

Тайгулова Гульшат Акрамовна

Должность: казахский инновационный гуманитарно-юридический университет, магистрант 2 курса специальности «Педагогика и психология»

Почтовый адрес: 071400, Казахстан, г. Семей, ул. Шмидта-44

Сот. тел.: 87054655011

Zhumazhanova Gulzhanar Kakimzhanovna

Position: PSH.candidate of science, associate professor, Kazakh humanitarian and Law Innovation University

Postal address: 071400, Kazakhstan, Semey, Schmidt Street, 44

Connect. tel.: 87783926076

e-mail: dariya69@mail.ru

Taygulova Gulshat Akramovna

Position: Kazakh humanitarian and Law Innovation University, 2nd year master's student of the specialty "pedagogy and psychology"

Postal address: 071400, Kazakhstan, Semey, Schmidt Street, 44

Connect. tel.: 87054655011